

Рассмотрены традиции проведения траурных церемоний захороненных погибших военнослужащих в странах НАТО, приведены основные типы воинских почестей: почетный эскорт, почетный караул у гроба, траурный митинг (гражданская панихида).

Ключевые слова: траурная церемония, погребение, военнослужащий.

УДК 378

Валентина Олександрівна ТЮРІНА,

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри соціології та психології факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4287-8965>;

Ірина Олексіївна ДАНЧЕНКО,

доктор педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри ЮНЕСКО «Філософія людського спілкування»
та соціально-гуманітарних дисциплін
Харківського національного технічного університету
сільського господарства імені Петра Василенка

СОЦІАЛЬНІ ВІДХИЛЕННЯ У СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ТА ЇХ ПРОФІЛАКТИКА

Визначено поняття «соціальне відхилення», «соціально-профілактична робота», «психолого-педагогічна профілактика».

Ключові слова: девіантна поведінка, соціальне відхилення, профілактика.

Однією з актуальних проблем, що стоять перед сучасними закладами вищої освіти України, можна віднести профілактику та корекцію поведінкових девіацій у студентів (курсантів), яким притаманні усі проблеми сучасної молоді. Правильна побудова виховної роботи щодо профілактики та корекції поведінкових відхилень у студентській молоді, передбачає визначення умов та факторів, що сприяють формуванню цих девіацій поведінки.

Девіантну поведінку О. В. Безпалько, Р. Х. Вайнола, А. Й. Капська визначають як систему дій і вчинків людей, соціальних груп, що суперечить соціальним нормам психічного здоров'я, моралі, культури, права або визнанням у суспільстві стандартам і шаблонам поведінки. Психологічні аспекти проблеми девіантної поведінки розглядали у своїх працях Г. М. Андрєєва, С. А. Белічева, О. В. Змановська, Л. П. Колчина, І. А. Невський, В. М. Оржеховська та інші.

Але питання, що пов'язані з профілактикою девіантної поведінки у студентської молоді, залишаються недостатньо вивченими.

Вельми суттєві зміни, що відбуваються у суспільстві та призводять до ломки або трансформації соціальної структури, ведуть за собою зміни статусу великих груп населення та перетворюють їх соціалізацію на неефективну у нових умовах. У зв'язку з цим виникає поняття «соціальне відхилення», яке означає відступ від існуючих соціальних норм, їх порушення.

В. М. Кудрявцев вважав, що поняття «соціальне відхилення» і «девіантність» мають на увазі одне й те саме – відступ від вимог норми [1].

Соціальні відхилення є порушенням суспільних зв'язків, що склалися, дезорганізуючим фактором суспільного життя. У сфері індивідуальної поведінки вони уявляють собою вчинки конкретних людей, що є забороненими нормами права, моралі, правами співжиття.

Соціальне відхилення – це завжди порушення тих чи інших соціальних норм, тобто відхилення завжди є нормативно визначеними.

Під механізмом девіантної поведінки розуміють взаємодію всіх тих внутрішніх і зовнішніх факторів, явищ, процесів, що детермінують виникнення цілей, мотивів і рішучість зробити антигромадський вчинок, сприяють йому, роблять його практично здійсненним.

Будь-яка ситуація спричиняє той чи інший вчинок, лише заломлюючись, відбиваючись у психіці суб'єкта. Жодна ситуація не може викликати девіантної поведінки без взаємодії з певними властивостями особистості.

Специфічні риси механізмів девіантної поведінки в основному стосуються співвідношення трьох основних факторів: особистості, середовища, організму.

Соціально-профілактична робота щодо попередження девіантної поведінки, у широкому розумінні слова, має на меті виявлення, усунення і нейтралізацію причин й умов, що викликають різного роду негативні явища: злочини, інші правопорушення, пияцтво, алкоголізм, наркоманію тощо. Вона являє собою систему соціально-політичних, організаційних, правових та виховних заходів, які здійснює держава для того, щоб усунути вказані вище причини, сприяти формуванню правомірної, високоморальної поведінки громадян.

Соціально-профілактична робота може бути ефективною тільки тоді, створені умови, необхідні для цього, а саме: по-перше, сформовані чіткі уявлення про природу девіації, її причини; по-друге, у наявності є відповідна матеріально-технічна та організаційна база.

Мета соціальної профілактики – не допустити відхилення від соціальної норми, попередити його.

Профілактика девіантної поведінки студентів (курсантів) призвана запобігти перетворенню їх на жертву несприятливих умов соціалізації, яка у будь-якому суспільстві (в тому числі й у навчальному закладі) відбувається за різних умов. Реальними жертвами несприятливої соціалізації можна вважати підлітків та юнаків з пограничними, суміжними станами і з акцентуаціями характеру; дітей мігрантів з країни в країну, з регіону в регіон, з села у місто й з міста у село; дітей, які народилися у сім'ях з низьким економічним, моральним, освітнім рівнями; метисів і представників інонаціональних груп у місцях компактного проживання іншого етносу.

Дуже часто первинний дефект, відхилення від норми або якась об'єктивна життєва обставина викликають вторинну зміну у розвитку людини, ведуть до перебудови життєвих позицій, формують неадекватне або ущербне ставлення до світу й до себе.

Психолого-педагогічна профілактика – це система попереджувальних заходів, пов'язаних з усуненням зовнішніх причин, факторів та умов, що спричиняють ті чи інші недоліки у розвитку підлітків та юнаків.

Одним з способів профілактики девіантної поведінки є корекційне виховання. Під корекційним вихованням розуміють створення умов для пристосування для життя у соціумі, подолання чи зменшення недоліків або дефектів розвитку окремих категорій людей у спеціально створених для цього умовах [2].

В основі корекційного виховання лежить принцип психологічної корекції.

Психолого-педагогічна корекція – це сукупність спеціальних психолого-педагогічних впливів на особистість педагогічно занедбаної дитини (підлітка, юнака) з метою її відновлення у якості суб'єкта спілкування, діяльності, самосвідомості.

Ефективна педагогічна корекційна робота з профілактики девіантної поведінки здійснюється з урахуванням основних елементів конкретної психологічної ситуації. Ефективність і результативність психолого-педагогічної корекційної роботи значною мірою визначається реалізацією під час корекційних заходів основних корекційних принципів: єдності корекції і діагностики, нормативності розвитку, корекції «зверху вниз», корекції «знизу вгору», системності розвитку психічної діяльності й діяльнісного принципу корекції.

Крім того, реальне здійснення соціально-профілактичних заходів обмежується, по-перше, часом проведення заходу і змістом інформації про об'єкт профілактики; по-друге, фізичними, соціальними і психологічними можливостями щодо усунення причин й умов, що

сприяють девіацій; по-третє, правовими і моральними межами допустимого втручання в особисте життя.

Список бібліографічних посилань

1. Кудрявцев В. Н. Социальные отклонения. М., 1989. 95 с.
2. Мудрик А. В. Социальная педагогика. М., 2000. 200 с.

Одержано 27.03.2019

Определены понятия «социальное отклонение», «социально-профилактическая работа», «психолого-педагогическая профилактика».

Ключевые слова: *девиантное поведение, социальное отклонение, профилактика.*

УДК 371.132:371.125

Олена Іванівна ФЕДОРЕНКО,

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри педагогіки та психології факультету № 3
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4948-9524>

ВАНДАЛІЗМ ЯК ПРОЯВ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ДІТЕЙ І ПІДЛІТКІВ

Розглянуто особливості вандалізму як прояву девіантної поведінки дітей і підлітків. Охарактеризовано образ підлітка-вандала у суспільній свідомості.

Ключові слова: *вандалізм, підлітки, девіантна поведінка.*

У межах соціально-психологічних та соціологічних досліджень вандалізм трактується дуже широко: від засмічування території до погромів магазинів та інших приміщень. Сучасний тлумачний психологічний словник трактує вандалізм як одну з форм руйнівної поведінки людини, бездумне знищення культурних і матеріальних цінностей.

Складність у трактуванні поняття «вандалізм» визначається відмінностями в індивідуальних, групових, соціальних нормах у розумінні деструктивності руйнівної поведінки для суспільства.

Вандалізм трактують як переважно чоловічий феномен. Більшість актів вандалізму здійснюється молодими людьми у віці до 25 років. Пік вандалізму припадає на підлітковий вік. Вандалізм займає суттєве місце в структурі кримінальної активності підлітків 13–17 років.

За даними соціальних досліджень, образ підлітка-вандала у суспільній свідомості виглядає так: